

Reactie van het College op het Verslag van het onderzoek van de RKC naar jaarstukken 2015

1. Inleiding

De rekenkamercommissie (RKC) heeft naar aanleiding van haar onderzoek naar de Jaarstukken 2015 (jaarrekening en jaarverslag) haar verslag opgesteld. Bij het opstellen van dit verslag heeft de RKC zich in eerste instantie gebaseerd op eigen onderzoek en op antwoorden op schriftelijke vragen aan ambtenaren. Het Verslag van bevindingen van de accountant en een gesprek met de wethouder Financiën en met de controlerend accountant heeft pas in later stadium plaatsgevonden.

Het verloop van het onderzoek is als gevolg van de verantwoording rondom het sociaal domein een lastig proces geweest. Het college is dankbaar voor de wijze waarop de rekenkamercommissie heeft gehandeld in dit traject. In goed overleg is omgegaan met voorlopige stukken, de planning en de afstemming.

Het college heeft waardering voor het verslag van het onderzoek door de RKC. Op hoofdlijnen worden de conclusies van de Rekenkamer door het college herkend. In de reactie van het college zal ingegaan worden op de aanbevelingen die de rekenkamercommissie heeft gedaan. Vervolgens zal de stand van zaken van de openstaande aanbevelingen uit 2013 en 2014 van zowel de rekenkamercommissie als de accountant worden behandeld.

Het college heeft afgesproken om in het najaar 2016 de rollen van de rekenkamercommissie en de accountant te willen evalueren, dit in de breedte van een gewenste vereenvoudiging van de P&C-cyclus.

2. Aanbevelingen rekenkamercommissie Jaarverslag 2015

De rekenkamercommissie doet in haar rapport vijf aanbeveling. Onderstaand wordt ingegaan op deze aanbevelingen.

- 1 **Borging stabiele ontwikkeling financiële positie.** De afgelopen jaren is de organisatie financieel veel beter 'in control' gekomen, nu is het zaak het behoud van deze controle te borgen. De resultaten over 2015 zijn positief, maar door fluctuaties in het verleden is de stabiliteit mogelijk nog niet geborgd. De rekenkamercommissie beveelt daarom aan het college te vragen:
 - a) eerder dan in de volgende jaarrekening te rapporteren over de resultaten van de meer verfijnde en intensievere controle op de activa in de programma's Sport, Vastgoed en Overhead plaatsvinden en om in het licht van het jarenlang ten onrechte activeren van kosten, om de nota activabeleid en de daaruit voortvloeiende praktijk, kritisch tegen het licht te houden.

Het college zal de raad voor de volgende jaarrekening informeren over de resultaten van de verfijnde bestaanscontrole. Echter de conclusie dat het hier om jarenlang ten onrechte activeren van kosten gaat is niet juist. Het gaat hierbij om activa waarbij op het moment van controleren niet meer aangetoond kan worden dat dit actief terecht voor deze waarde is geactiveerd. Veelal betreft hier zaken die inmiddels zijn verkocht, buiten gebruik zijn gesteld, vervangen of waar niet aangetoond kan worden welk (deel) van het actief het betreft. Dit laatste wordt vaak veroorzaakt door onduidelijke primaire vastlegging. De nota activabeleid hoeft op grond hiervan niet aangepast te worden. Maatregelen aan de voorkant van het proces (bij het opvoeren van de activa) en de controle hierop zijn al dusdanig dat dit risico

beperkt is. De afgelopen jaren is in een structuur van grof naar fijn gewerkt om de activa administratie op orde te brengen. De komende periode zal nog een gedetailleerde bestaanscontrole plaatsvinden voor het resterende deel van onze organisatie.

b) de implementatie van het risicomanagement stevig door te zetten en het risicomanagement verder door te ontwikkelen opdat risicobewustzijn en –handelen geborgd is tot in de haarvaten van de organisatie.

In 2016 is de ontwikkelopgave zoals geformuleerd in de Nota Risicomanagement (2014) doorgezet. Het vergroten van risicobewustzijn en implementatie van een risicomanagementsysteem vergt tijd en is een continu verbeterproces. De implementatie is in 2016 nog niet ‘af’, maar wordt stapsgewijs gerealiseerd.

In 2016 is het beheersingssysteem voor risicoregistratie (NARIS) ingericht ter ondersteuning van risicomanagement binnen afdelingen. Interactieve risicosessies, die in 2015 zijn ontwikkeld, zijn nu standaard onderdeel geworden bij de samenstelling van P&C-producten als de Programmabegroting.

Om de raad in zijn afweging omtrent risicobereidheid te ondersteunen, wordt in 2016 gewerkt aan het vergroten van de informatiewaarde van raadsstukken. De gemeenteraad stuurt met de Kadernota en Programmabegroting op maatschappelijke doelen, die gevat zijn in programma’s. Om deze doelen te realiseren wordt de gemeente in projecten en processen blootgesteld aan risico’s. Om de koppeling tussen maatschappelijk doel en risicobereidheid te expliciteren, worden risico’s met ingang van de programmabegroting 2017-2021 per programma geïnventariseerd. In de risicoparagraaf wordt, naast de top-tien, inzicht gegeven in de omvang van de risico’s per programma. Daarnaast ontvangen de raadsleden een overzicht van alle risico’s, zoals gebruikelijk maar dan gepresenteerd naar de 7 programma’s. Bijkomend voordeel is dat deze wijze van presentatie afdelingsoverstijgende risico’s eerder aan het licht brengt.

Met betrekking tot implementatie van een uniform risicomanagementsysteem worden in 2016 en 2017 de volgende stappen gezet:

- *Er wordt een voorstel gedaan om een standaard methodiek voor risicomanagement te implementeren: een richtlijn m.b.t. principes, definities, kaders, en proces. Dit draagt bij aan de uniformering van risicomanagement (tegengaan verschillende werkwijzen per afdeling), vergemakkelijkt verantwoording en toetsing, en geeft gevolg aan de Nota Risicomanagement, die adviseert een methodiek te selecteren.*
- *Er worden afspraken gemaakt over de wijze waarop college en gemeenteraad over risicobereidheid geïnformeerd worden.*
- *Er komt meer nadruk op het inzichtelijk maken van strategische en niet-financiële risico’s (zoals juridisch, reputatie).*

Het doel is om de verbeteringen in risicobewustzijn en in risicomanagement (methodiek) uiterlijk in het voorjaar 2017 (vóór de Jaarrekening 2016) geïmplementeerd te hebben.

c) de hoogte van de omslagrente te relateren aan de marktrente en systemen zodanig in te richten dat deze kunnen omgaan met een meer variabele omslagrente

In de “notitie rente 2017” van de commissie BBV is opgenomen op welke wijze de (omslag)rente berekend en verantwoord dient te worden. In de begroting 2017 zal ook conform deze methodiek gewerkt worden. De voorgeschreven methodiek komt tegemoet aan

de aanbeveling van de rekenkamercommissie en zal bij de begroting 2017 worden toegepast en toegelicht.

- 2 **Focus op effectieve beleidsuitvoering.** De organisatie kan door professionalisering meer grip op de uitvoering krijgen. Om de beleidsuitvoering te versterken beveelt de rekenkamercommissie aan het college op te dragen:
a) meer aandacht te schenken aan het beleidsproces met SMART doelen/prestaties, management van het beleidsproces met daarin meer focus op doeltreffendheid;

Met u is het college van mening dat de beleidscyclus van de gemeente doeltreffend moet worden uitgevoerd. Het belangrijk is dat het denken in termen van doelen, prestaties en indicatoren een integraal onderdeel is van de gehele beleidscyclus: vanaf de beleidsontwikkeling, via de beleidsuitvoering tot de beleidsevaluatie. Met de voorgestelde indicatoren en benchmarks uit het traject Verbeteren programmabegroting indicatoren en benchmarks (2016/252866) kan de raad haar kaderstellende en controlerende rol beter vervullen en wordt de kwaliteit van de beleidscyclus verbeterd: van beleidsontwikkeling (met een goede nulmeting) via beleidsuitvoering (met realistische streefwaarden) tot beleidsevaluatie (toetsen op realisatie streefwaarden). Voor de meeste voorgestelde nieuwe indicatoren geldt dat er voor het verzamelen van gegevens geen extra kosten en capaciteit aan verbonden zijn. Het gaat hier vaak om gegevens die al onderzocht of geregistreerd worden. Sommige indicatoren brengen beperkte extra kosten en/of capaciteit met zich mee die binnen bestaande budgetten kunnen worden gedekt. Het beheren, analyseren en interpreteren van (extra) informatie voor indicatoren brengt, net als het verzamelen van gegevens, kosten met zich mee en legt beslag op de capaciteit van de organisatie. Het college kan de gevolgen voor capaciteit en middelen nog niet goed inschatten. Bij de Kadernota 2017 wordt een afweging gemaakt tussen de kosten van de indicatoren en de toegevoegde waarde die deze informatie oplevert. In het rapport van de RKC wordt regelmatig gevraagd naar meer (gedetailleerde) informatie of duiding. In principe is dat mogelijk, maar dat leidt wel tot een omvangrijker jaarverslag, wat de leesbaarheid niet ten goede komt. Daarnaast brengt het extra capaciteit en kosten met zich mee.

- b) onderzoek te doen naar concrete en praktische oorzaken van de vertraging in realisaties van onder andere investeringen en de conclusies daarvan gebruiken voor het versterken van de uitvoering;

Het college ondersteunt de aanbeveling van de RKC om onderzoek te doen naar de oorzaken van de vertraging in realisaties van investeringen en de conclusies daarvan gebruiken voor het versterken van de uitvoering. We willen daarbij gebruik maken van de ervaringen in 2015 en 2016. Oplevering van de onderzoeksresultaten is voorzien voor de Kadernota 2017.

- c) de mogelijkheid van 213a onderzoek actiever te benutten en zo nodig meer budget daarvoor te alloceren.

Het college vindt 213a onderzoek een belangrijk instrument. Daarnaast laat het college gedurende het jaar ook overige beleidsonderzoeken naar doelmatigheid uitvoeren die niet onder de noemer 213a onderzoek vallen, zoals het onderzoek afvalstoffenheffing (2016/113224).

- 3 **Nadere informatie over resultaten op het sociaal domein te verschaffen.** Op het moment van schrijven van dit rapport is nog ongeveer 20 mln. aan middelen op het sociaal domein niet juist gealloceerd. De oorzaak hiervan ligt buiten de gemeentelijke organisatie, toch is opheldering gewenst. Wel staat vast dat er in 2015 sprake was van onderbesteding. Voor een

goede beoordeling door de raad en optimalisatie van het beleid beveelt de rekenkamercommissie de raad aan het college op te dragen zo spoedig mogelijk na het reces doch voor de begrotingsbehandeling de raad te informeren:

a) over de allocatie van de ongeveer 20 mln.

Op 24 juni heeft het college in aanvulling op hetgeen dat is opgenomen in het jaarverslag de raad (2016/295555) een eerste financiële analyse van het sociaal domein gestuurd. In lijn met de aanbeveling van de rekenkamercommissie wordt daarin het volgende proces beschreven:

“De komende periode wordt gebruikt om de verschillen nader te analyseren en, zo mogelijk, zicht te krijgen op het incidentele danwel structurele karakter van de onder- en verschrijvingen. Dat levert inzicht in de werkelijke omvang van het meerjarig geraamde tekort op het sociaal domein. Daarnaast biedt het inzicht in de financiële ruimte die beschikbaar is om de opgaven die er nog liggen te dekken. Waar het kan kijken wij ook naar mogelijkheden om de transformatie te versnellen. Bij de Begroting 2017 zal het college met voorstellen komen over de wijze waarop we de beschikbare middelen gaan inzetten, binnen zekere marges waar analyses al wel duidelijkheid over kunnen verschaffen. Bij dit voorstel zal ook de noodzakelijke omvang van de reserve Sociaal Domein betrokken worden. Uiteraard zal het college bij het voorstel de winst van het gesprek over de kadernota meenemen en zorgvuldig de raadsoverwegingen betrekken.”

b) over de oorzaken en gevolgen van de onderbesteding in 2015 en de mogelijke consequenties daarvan voor 2016 en volgende jaren.

Zie antwoord op vraag 3.a).

- 4 **Verdere verbeterslag op leesbaarheid en bruikbaarheid van P&C-documenten.** Het doel is nog niet bereikt. De rekenkamercommissie wijst in dit rapport op diverse aandachtspunten met betrekking tot de leesbaarheid en bruikbaarheid in het algemeen en voor de controlerende taak in het bijzonder. De rekenkamercommissie beveelt aan:

a) het college een reactie te vragen op deze punten

Hieronder de reactie van het college op de in het RKC rapport gestelde punten:

- Doelen en prestaties zijn door de raad vastgesteld in de begroting. Het college zet zich bij elke begroting in om deze doelen en prestaties zo goed mogelijk te formuleren.
- In het recente traject Verbeteren programmabegroting indicatoren en benchmarks (2016/252866) zijn nieuwe indicatoren geformuleerd. Indien mogelijk worden bij deze indicatoren historische waarden over opgenomen in de Programmabegroting 2017.
- Het college herkent zich niet in het oordeel van de RKC dat informatie over de beleidsinformatie ontbreekt. De actiepunten uit het coalitieprogramma worden consistent teruggekoppeld aan de raad, in de Programmabegroting 2015 en het Jaarverslag 2015 onder de clusters en in de Kadernota 2015 in een.

De uitwerking in de Kadernota 2016 is een verdieping op de reeds genoemde actiepunten, waarbij specifiek gekeken is hoe Haarlem er halverwege de coalitieperiode voor staat. De paragraaf ‘Samen gedaan!’ gaat in op de afgelopen twee jaar en onder de clusters wordt vooruit gekeken.

In een aparte paragraaf worden de bezuinigingen aan de orde gesteld, zowel in de begroting als in het jaarverslag. In de kadernota is een apart hoofdstuk aan bezuinigingen besteed.

Over nieuw beleid is de raad middels de volgende nota's geïnformeerd: Extra middelen voor duurzaamheid, fiets en groen (2014/380245), Agenda voor de sport 2015-2019 ‘Samen bewegen’ (2015/29476), Projectvoorstel intensivering aanpak overlast en

criminaliteit in Schalkwijk (2015/273169), Brief inzage pilot cameratoezicht (2014/449951) en Actieprogramma integrale veiligheid en handhaving (2015/30615).

- De indeling van programma's wordt bij de Programmabegroting 2017 verduidelijkt door een digitaliseringsslag die op dit moment gemaakt wordt. Doelen, prestaties en indicatoren worden bij elkaar gebracht en op aantrekkelijke wijze zichtbaar gemaakt.
- Het college herkent niet de bevinding dat de volgorde van de P&C documenten niet consistent zou zijn.
- Op de P&C documenten vindt reeds een eindredactie plaats. Gezien de omvang van het document vindt het college enkele taalfouten acceptabel. Het college probeert in de tekst de toelichtingen op berekeningen zo toegankelijk mogelijk te maken.
- Met het verschijnen van de Programmabegroting 2017 wordt een extra inzet gepleegd op de digitale toegankelijkheid van de P&C documenten. Voorheen was reeds een doorklikbare burgersamenvatting en een doorklikbare PDF beschikbaar. Hierin werd al gelinkt naar de belangrijkste nota's.

b) de punten en de reactie mee te nemen in het traject van de werkgroep Informatiewaarde

Het college zal de werkgroep informatiewaarde verzoeken haar werkplan en het afgelopen traject Verbeteren programmabegroting indicatoren en benchmarks te evalueren en daarbij eveneens de bevindingen en aanbeveling van de RKC-rapport te betrekken.

- 5 **Digipanel optimaliseren.** Het digipanel moet actief representatief worden gemaakt om als betrouwbare beleidsindicator dienst te kunnen doen. In 2015 is het Omnibus onderzoek vervangen door het digipanel. De rekenkamercommissie beveelt aan het college op te dragen:
- a) extra inzet te plegen op het verbeteren van de representativiteit van het digipanel.

Om een betrouwbare bron voor indicatoren uit het Omnibusonderzoek te kunnen zijn, is het belangrijk dat onderzoek onder het Digipanel Haarlem een zo goed mogelijke afspiegeling van de mening van Haarlemmers geeft. Om die reden wordt de samenstelling van het digipanel actief gemonitord. Daarbij vindt structureel inzet plaats om een optimale vertegenwoordiging van groepen Haarlemmers te verkrijgen. Net als in 2015 vinden ook in 2016 gerichte acties plaats om groepen die ondervertegenwoordigd dreigen te worden in het digipanel extra te werven. Ook bij de uitwerking van het Omnibusonderzoek worden uitkomsten intensief geanalyseerd, waarbij extra aandacht wordt besteed aan de mate waarin uitkomsten op indicatoren de mening van groepen Haarlemmers weergeven.

Gekoppeld aan het Omnibusonderzoek 2015 (via het digipanel) heeft een werving van ondervertegenwoordigde groepen plaatsgevonden, via een gerichte steekproef onder deze Haarlemmers. Zij zijn per brief benaderd om zowel vragen voor het onderzoek in te vullen als zich aan te melden als panellid. Dit heeft enkele honderden nieuwe aanmeldingen opgeleverd. Bij het komende Omnibusonderzoek (najaar 2016) zal deze aanpak opnieuw worden gevolgd. Daarnaast vindt waar mogelijk gerichte werving van panelleden plaats door op geschikte momenten aandacht voor het digipanel te vragen. Ook wordt verkend om binnen de mogelijkheden die de opzet van het Omnibusonderzoek biedt, een alternatief te bieden voor mensen die de vragen niet digitaal kunnen/willen beantwoorden.

b) zo spoedig mogelijk alternatieven te ontwikkelen, mocht het in 2016 niet mogelijk blijken het digipanel voldoende representatief te krijgen.

Binnen de gemeente vindt structureel en actief verkenning van bronnen plaats. Daarbij wordt ook de afweging gemaakt of deze een alternatief of aanvulling kunnen vormen op het Omnibusonderzoek. Dit sluit ook aan bij het streven om in de programmabegroting tot een zo evenwichtige mix van bronnen voor indicatoren te komen.

In een aantal gevallen zijn hiervoor al concrete mogelijkheden benut.

- *De gemeente voert cliëntervaringsonderzoeken uit, bijvoorbeeld op het gebied van de Wmo. Ook op deze manier kunnen Haarlemmers (uit specifieke doelgroepen) hun mening geven. De uitkomsten op deze onderzoeken kunnen ook worden vertaald in indicatoren voor de P&C cyclus. De specifieke inrichting van deze onderzoeken (waarbij op verschillende manieren kan worden deelgenomen, waaronder schriftelijk) sluit beter aan bij de behoefte van deze doelgroepen.*
- *Hoewel verschillen tussen Omnibusmetingen in 2015 en 2016 (via digipanel) beperkt bleken, zijn zoals verwacht vooral verschillen op een aantal vragen waarbij 'betrokkenheid' een rol speelt (zoals vrijwillige inzet). Met name voor dit type vragen kan worden aangesloten bij onderzoek vanuit partners als de GGD. Met hen wordt verkend of deze grote gestandaardiseerde onderzoeken beter benut kunnen worden als bron voor indicatoren in de P&C cyclus. Belangrijk nadeel is tot nog toe dat deze onderzoeken met een lage frequentie plaatsvinden.*
- *Voor het thema veiligheid is het belangrijk dat betrouwbare uitkomsten van onderzoek op een laag schaalniveau kunnen worden verkregen. Hiervoor is een specifieke onderzoeksopzet vereist. Dit is een belangrijke overweging geweest om met ingang van 2016 mee te doen aan het onderzoek in het kader van de Integrale Veiligheidsmonitor.*

Een bijkomend voordeel van bovenstaande alternatieven is dat uitkomsten vaak kunnen worden vergeleken met andere gemeenten. Hiermee kan ook worden voorzien in de behoefte van de raad om meer te kunnen vergelijken/benchmarken.

Voor 2016 is de verwachting dat via het Omnibusonderzoek met gebruikmaking van het digipanel een goede afspiegeling van de mening van Haarlemmers kan worden verkregen. De gemeente blijft doorgaand en actief zoeken naar alternatieven om een optimale mix van bronnen te kunnen inzetten die inzicht geven in de beleving/ervaring van Haarlemmers. Dit vindt plaats in samenhang met het benutten van gegevens uit objectieve gegevensbronnen, zoals uit interne basis- en kernregistraties of statistieken.

3. Voortgang aanbevelingen accountant en rekenkamercommissie (RKC)

Het college legt bij de 2de bestuursrapportage en bij de jaarrekening conform afspraak met de Raad verantwoording af over de voortgang en status van de aanbevelingen van de accountant en de rekenkamercommissie. Onderstaand zal ingegaan worden op nog openstaande opvolging van de aanbeveling van de volgende verslagen:

1. Rekenkamercommissie onderzoek 2013 “Wankel Evenwicht”
2. Rekenkamercommissie onderzoek 2014 “Onderweg”

Hiermee beschouwd het college deze als ingevuld dan wel dat zij worden ondervangen door aanbeveling uit het verslag 2015 van de rekenkamercommissie.

3.1 Aanbeveling Rekenkamercommissie bij het jaarverslag 2013

- A. *Groei van budgetdiscipline en doorontwikkeling naar zuinigheid. (BBA 2016256844)*

Aanbeveling RKC

Geef aandacht aan doelmatigheid van de organisatie. Hogere lasten worden niet persé gerechtvaardigd door hogere baten. De gemeente zal de komende jaren op een dun koord moeten balanceren om de uitgaven en inkomsten duurzaam met elkaar in evenwicht te brengen. Geef meer aandacht aan meer doen met minder budget.

Reactie College (CS/CC 2014/195201)

Het college heeft de budgetdiscipline hoog in het vaandel staan en zal hier strak op sturen. De strakke proactieve sturing moet bijdragen aan een betere budgetbeheersing door meer vooruit te kijken en tijdig mogelijke knelpunten te bespreken. In Haarlem Presteert Beter zal voor het blok de budgethouder dit als een belangrijk doel worden neergezet en meer nadruk op de budgetbeheersing worden gelegd.

Voortgang

Ook in 2015 heeft de budgetdiscipline de aandacht van het college gehad. hebben. Uit het Jaarverslag 2015 blijkt dat (evenals in 2014) er nauwelijks overschrijdingen zijn op de programma's en er in de meeste gevallen middelen overblijven zonder dat dit ten koste gaat van de doelrealisatie. Dit geeft volgens het college aan dat doorontwikkeling naar zuinigheid geslaagd is. Verder heeft het college bij de kadernota voor de periode 2016-2018 een sluitende begroting gepresenteerd. De komende jaren zal zowel de budgetdiscipline als het begrotingsevenwicht blijvende aandacht vragen en krijgen van het college en het college beschouwd de aanbeveling hiermee als ingevuld. Het onderwerp vraagt niet langer specifieke aandacht en is onderdeel geworden van reguliere budgetbeheersing.

- B. *Doorontwikkeling van de informatiewaarde van de jaarstukken door actualisatie en verfijning van doelen en indicatoren. (BBA 2016256626)*

Aanbeveling RKC

De RKC pleit voor blijvende inspanning van het college om in samenwerking met de gemeenteraad de kwaliteit van de jaarstukken te verbeteren. Ontwikkel voor de nieuwe collegeperiode effectindicatoren die beter aansluiten bij de doelstellingen en goed aansluiten bij de nieuwe taken in het sociaal domein. De kwaliteit van de verantwoordingsinformatie in de jaarstukken is afhankelijk van de kwaliteit van de begroting. Hierin moet de relatie tussen beoogde doelen, prestaties en kosten inzichtelijk zijn. In dit verband beveelt de RKC aan de opzet en de indicatoren in de begroting 2015 grondig te beschouwen.

Reactie College (CS/CC 2014/195201)

Doorontwikkeling van de jaarstukken blijft een belangrijk aandachtspunt voor het college. Onder andere om de drie decentralisaties een passende structuur te bieden is het college begonnen om de programmabegroting 2015 een nieuwe indeling te geven. Met name de indeling van de programma's wordt geheel vernieuwd. Samen met de werkgroep informatiewaarde is nagedacht over een logische indeling en clustering van de programma's.

Deze indeling wordt in de Kadernota 2014 aan de raad ter vaststelling voorgelegd. Met het overgaan naar een nieuwe structuur worden tevens doelen, prestaties en indicatoren onder de loep genomen.

Voortgang

Op 23 maart jl is een workshop voor de raad gehouden over de indicatoren en benchmarks in de begroting. Raadsleden hebben daarbij hun wensen kunnen aangeven, evenals dat huidige ontwikkelingen (zoals indicatoren van BZK, commissie Depla) besproken zijn. In de afgelopen maanden is hard gewerkt om de wens van de raad zo goed mogelijk te vertalen in meetbare indicatoren. Deze indicatoren zijn in alle commissie besproken en worden eind juni opnieuw in een raadsnota aan de raad voorgelegd, waarna ze worden opgenomen in de programmabegroting.

De raad heeft meerdere keren de wens geuit tot meer inzicht in de relatie tussen prestaties en financiële middelen. Met de werkgroep informatiewaarde is het gesprek gevoerd hoe dit kan worden vormgegeven. Hoewel sommige gemeenten doelen, prestaties en/of indicatoren koppelen aan middelen is er een grote variëteit in de mate waarin de koppeling tot stand wordt gebracht. De koppeling is complex. Om aan de wens van de raad tegemoet te komen, gaat het college een onderzoek starten hoe andere gemeenten deze koppeling maken, en wat voor Haarlem een goede oplossing kan zijn. Voor de Programmabegroting 2018-2022 wordt de raad geïnformeerd over de uitkomsten van het onderzoek.

Ook voor 2014 en 2015 heeft de rekenkamercommissie aanbevelingen inzake de informatiewaarde en de doorontwikkeling hiervan gedaan. Het college stelt voor om BBA 2013 en 2014 als afgedaan te beschouwen en de raad de verdere voortgang over de doorontwikkeling onder de BBA 2015 te doen.

C. Voortvarende ontwikkeling en implementatie van een adequaat risicomanagementsysteem. (BBA 2016256836)

Aanbeveling RKC

De financiële situatie, de decentralisaties, de bezuinigingen, de reorganisaties, vragen om met spoed op dit gebied resultaten te boeken. Ook geldt dat vanaf het begrotingsjaar 2014 de naam van de paragraaf 'weerstandsvormogen' aangepast is in 'weerstandsvormogen en risicobeheersing'. Dit moet tot uiting brengen dat het niet alleen gaat om een beschrijving van risico's en weerstandsvormogen, maar nadrukkelijk ook om risicobeheersing. De RKC vraagt zich af of het gemeentelijk risicomanagement systeem hiervoor in 2014 op een voldoende niveau is ontwikkeld. De raad heeft de aanbevelingen uit het rapport van de RKC over risicomanagement overgenomen, maar deze zijn inhoudelijk niet verwerkt in de deelaspecten van Haarlem Presteert Beter.

Reactie College (CS/CC 2014/195201)

De Rekenkamercommissie heeft eind vorig jaar een onderzoek afgerond naar risicomanagement in de gemeente Haarlem en heeft aanbevelingen gedaan om te komen tot een meer volwaardig risicomanagement. Het college heeft hier op 30 januari 2014 een afzonderlijke reactie op gegeven, welke besproken is in de commissie bestuur. In deze reactie is verwoord welke acties in 2014 worden opgepakt.

Voortgang

In 2016 is de ontwikkelopgave zoals geformuleerd in de Nota Risicomanagement (2014) doorgezet. Het vergroten van risicobewustzijn en implementatie van een risicomanagementsysteem vergt tijd en is een continu verbeterproces. De implementatie is in 2016 nog niet 'af', maar wordt stapsgewijs gerealiseerd.

In 2016 is het beheersingssysteem voor risicoregistratie (NARIS) ingericht ter ondersteuning van risicomanagement binnen afdelingen. Interactieve risicosessies, die in 2015 zijn ontwikkeld, zijn nu standaard onderdeel geworden bij de samenstelling van P&C-producten als de Programmabegroting.

Om de raad in zijn afweging omtrent risicobereidheid te ondersteunen, wordt in 2016 gewerkt aan het vergroten van de informatiewaarde van raadsstukken. De gemeenteraad stuurt met de Kadernota en Programmabegroting op maatschappelijke doelen, die gevat zijn in programma's. Om deze doelen te realiseren wordt de gemeente in projecten en processen blootgesteld aan risico's. Om de koppeling tussen maatschappelijk doel en risicobereidheid te expliciteren, worden risico's met ingang van de Programmabegroting 2017-2021 per programma gepresenteerd – naast de standaard risicoparagraaf. Bijkomend voordeel is dat deze wijze van presentatie afdelingsoverstijgende risico's eerder aan het licht brengt.

Het college stelt voor om deze aanbeveling als afgerond te beschouwen en verder voortgang onder de aanbeveling van 2015 op te nemen.

3.2 Aanbeveling Rekenkamercommissie bij het jaarverslag 2014

A. *Bredere inzet op duurzame verbetering van de financiële positie (BBA 2016256900)*

Aanbeveling RKC

De RKC adviseert de raad meer actief de mogelijkheden voor het besparen van geld doorefficiënter werken te inventariseren en te benutten, naast de focus op bezuinigingen en het afstoten van taken.

Reactie College (CS/CC 2015/192750)

Vanaf de kant van het college wordt langs twee lijnen voortdurend gezocht naar mogelijkheden om meer efficiënt te werken. Allereerst is er een bezuinigingstaakstelling in de begroting die om invulling vraagt. Hoewel al veel efficiency maatregelen zijn genomen en er allereerst naar taakuitvoeringen wordt gekeken, blijft er aandacht voor kansen om meer kostenefficiënt te werken. In de tweede plaats ligt er in de begroting een opdracht om de omvang van de overhead terug te dringen. Een combinatie van meer efficiënt en meer effectief werken moet antwoord geven op deze taakstelling.

Voortgang

Bij de begroting 2016 is nader ingegaan op de opdracht om de omvang van de overhead terug te dringen. Met het vaststellen van de kadernota 2016 en het invullen van € 60 miljoen aan bezuinigingen, meent het college invulling te hebben gegeven aan deze aanbeveling. Het college beschouwd deze aanbeveling dan ook als afgerond, wel zal het college actief blijven kijken naar de mogelijkheden van efficiënter werken.

B. *Doorontwikkeling van de informatiewaarde van de jaarstukken. (BBA 2016256856)*

a) *een meer digitale, interactieve en toegankelijke verantwoording*

Aanbeveling RKC

De RKC adviseert de raad met het college van B en W stappen te zetten naar een meer digitale, interactieve en toegankelijke verantwoording voor raadsleden en voor externe geïnteresseerden.

Reactie College (CS/CC 2015/192750)

De digitale toegankelijkheid van de begroting is een belangrijk onderwerp uit het eerder aangehaalde werkplan van de werkgroep informatiewaarde. Vooruitlopend daarop heeft het college capaciteit beschikbaar gesteld om al bij het Jaarverslag en de Jaarrekening 2013 een digitale samenvatting te maken voor raadsleden, burgers en andere geïnteresseerden. Mogelijk is deze samenvatting aan de aandacht van de RKC ontsnapt, of heeft u een andere opzet in gedachten. Wij vernemen graag uw reactie op de samenvatting, zie hiervoor de eerder in de Raadsaam opgenomen link <https://gemeentebestuur.haarlem.nl/bestuurlijke-stukken/financiele-stukken/jaarverslag>.

Naar aanleiding van het werkplan van de werkgroep informatie onderzoekt het college verder welke mogelijkheden er zijn om vanuit de begroting verschillende andere P&C- en beleidsdocumenten doorklikbaar te maken.

Voortgang

Voor elke begroting en jaarverslag/jaarrekening wordt jaarlijks een digitale samenvatting gemaakt voor burgers, raadsleden en extern geïnteresseerden. Op dit moment wordt samen met een externe partij gewerkt aan een website om de begroting meer digitaal toegankelijk te maken. Naar verwachting is de Programmabegroting 2017-2021 online beschikbaar.

b) aandacht van de raad voor de uitwerking van de horizontale verantwoording

Aanbeveling RKC

De RKC vraagt aandacht van de raad voor de uitwerking van de horizontale verantwoording.

Reactie College (CS/CC 2015/192750)

De horizontale verantwoordingsverplichting van het college aan de raad wordt vormgegeven doordat de raad de informatie die nodig is voor zijn sturende en controlerende rol via de begroting en de jaarrekening/jaarverslag (en parallelle verantwoordingsdocumenten) ontvangt. In de begroting 2015 is hier richting voor meegegeven. Verdere uitwerking van de horizontale verantwoording vindt plaats in 2015 doordat deze wordt geïmplementeerd in de jaarstukken over 2015. In de jaarrekening wordt voortaan een onderdeel Interbestuurlijk Toezicht opgenomen, waarin wordt verwezen naar de vindplaatsen van de verschillende informatie in Bestuursrapportage 2015-2 zowel de jaarrekening zelf als in de onderliggende documenten. Om het proces van de verantwoordingsinformatie in het kader van het IBT goed te laten verlopen, vindt de informatieverzameling plaats via de gebruikelijke planning en control coördinatie. De jaarlijkse informatievoorziening van de gemeente aan de provincie in het kader van het interbestuurlijk toezicht op de door de provincie verlangde taakvelden (i.c. ruimtelijke ordening, omgevingsrecht en archiefbeheer) is met ingang van 2014 ingezet en wordt door de provincie akkoord bevonden.

Voortgang

In het jaarverslag 2015, begroting 2016 is invulling gegeven aan deze aanbeveling.

4. Statusoverzicht aanbeveling accountant en RKC

BBA	Aanbeveling	Oorsprong	Status
2016256844	Groei van budgetdiscipline en doorontwikkeling naar zuinigheid.	Rapport RKC 2013	Afgewikkeld\Jaarverslag 2015
2016256626	Doorontwikkeling van de informatiewaarde van de jaarstukken door actualisatie en verfijning van doelen en indicatoren.	Rapport RKC 2013	Afgewikkeld\meegenomen in aanbeveling RKC 2015
2016256836	Voortvarende ontwikkeling en implementatie van een adequaat risicomanagementsysteem.	Rapport RKC 2013	Afgewikkeld\meegenomen in aanbeveling RKC 2015
2016256900	Bredere inzet op duurzame verbetering van de financiële positie. actief de mogelijkheden voor het besparen van geld door efficiënter werken te inventariseren en te benutten	Rapport RKC 2014	Afgewikkeld\Kadernota 2016
2016256856	Doorontwikkeling van de informatiewaarde van de jaarstukken. a. een meer digitale, interactieve en toegankelijke verantwoording b. aandacht van de raad voor de uitwerking van de horizontale verantwoording	Rapport RKC 2014	Afgewikkeld\meegenomen in aanbeveling RKC 2015 Afgewikkeld\Jaarverslag 2015 en Begroting 2016
Nieuw 1	<i>Borging stabiele ontwikkeling financiële positie.</i>	Rapport RKC 2015	Lopend
Nieuw 2	<i>Focus op effectieve beleidsuitvoering.</i>	Rapport RKC 2015	Lopend
Nieuw 3	<i>Nadere informatie over resultaten op het sociaal domein te verschaffen.</i>	Rapport RKC 2015	Lopend
Nieuw 4	<i>Verdere verbetering op leesbaarheid en bruikbaarheid van P&C-documenten</i>	Rapport RKC 2015	Lopend
Nieuw 5	<i>Digipanel optimaliseren.</i>	Rapport RKC 2015	Afgewikkeld\reactie college op verslag RKC 2015
Nieuw 6		Accountant 2015	Lopend
Nieuw 7		Accountant 2015	Lopend